

“ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΚΑΙ ΠΑΛΙΝΟΣΤΟΥΝΤΕΣ”¹

Δημήτρης Βεζυράκης

Κοινωνικός Λειτουργός²

Τον τελευταίο καιρό η χώρα μας κατακλύζεται από πληθυσμιακές ομάδες που έχουν στόχο την καλύτερη διαβίωση και ένα καλύτερο αύριο.

Αυτές οι ομάδες είναι πρόσφυγες είτε παλινοστούντες.

Πρόσφυγες με διαφορετικά ήθη και έθιμα προερχόμενοι από διάφορες χώρες απ’ όπου φεύγουν για ποικίλους λόγους (πολιτικοί πρόσφυγες, μετανάστες κ.λ.π.).

Παλινοστούντες, ομοεθνείς, με κοινές ρίζες που η επιστροφή τους στα πατρία εδάφη ήταν το όραμά τους.

ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Αμέσως αντιλαμβανόμαστε ότι η πληθυσμιακή αυτή εισροή στη χώρα διαταράσσει την ισορροπία της υπάρχουσας κοινωνικής συνοχής, δημιουργεί κοινωνικές ανάγκες και κοινωνικούς κινδύνους.

Για να διατηρηθεί η ισορροπία πρέπει το κράτος, η Πολιτεία, να αμβλύνει είτε να ικανοποιήσει τις κοινωνικές ανάγκες και κινδύνους με το μηχανισμό διανομής κοινωνικής φροντίδας, με συγκεκριμένη και σχεδιασμένη Κοινωνική Πολιτική.

Άλλωστε η διαδικασία διανομής κοινωνικής φροντίδας για πρόοδο, οικονομική ανάπτυξη και απασχόληση είναι ο ορισμός της Κοινωνικής Πολιτικής όπως την έδωσε ο Ουίλλιαμ Μπέβερις.

Καθημερινά αυξάνονται οι κοινωνικές ανάγκες και κίνδυνοι με άμεσο αντίκτυπο στα χαμηλά οικονομικά στρώματα, στους εργαζόμενους.

Μοιραία είναι η αύξηση της πίεσης των εργαζομένων για περισσότερη διανομή κοινωνικής φροντίδας που στόχο θα ’χει την αμβλυνση ή την ισορροπία των κοινωνικών ανισοτήτων.

Κοινωνικές ανισότητες που προκαλούνται είτε από φυσικούς παράγοντες (παθολογικές καταστάσεις, αναπηρίες εκ γεννητής κ.λ.π.) είτε από τεχνητούς καθημερινούς παράγοντες (εργατικό ατύχημα, πληθωρισμός, ανεργία κ.λ.π.).

1. Εισήγηση στην Ημερίδα «Κοινωνική Πολιτική και Κοινωνική Εργασία για πρόσφυγες και παλινοστούντες - Προβλήματα και προοπτικές» που οργάνωσε το Τοπικό Τμήμα Θεσσαλονίκης του ΣΚΛΕ στις 17 Μαΐου 1991.

2. Γενικός Γραμματέας ΣΚΛΕ.

Η Κοινωνική Πολιτική είναι μια επένδυση του Κράτους στα πλαίσια της προστασίας του Πολίτη (Σύνταγμα) και όχι μια ευεργεσία.

Ασφαλώς η άσκηση Κοινωνικής Πολιτικής μέσα από τη διαδικασία διανομής κοινωνικής φροντίδας απαιτεί κατανάλωση πόρων.

Η ορθολογική και σωστή κατανάλωση πόρων για την αναγκαία πλέον διανομή κοινωνικής φροντίδας συνεπάγεται Κράτος Δικαίου, Κράτος Πρόνοιας.

Φιλελεύθερες τάσεις στην Ευρώπη και Αμερική με περικοπή πόρων, αποκρατικοποίηση δαπανών, συρρίκνωση γενικά του Κράτους Πρόνοιας, πίστευαν πως θα επιτύχχαναν ανόρθωση της οικονομίας.

Ο δημιουργούμενος πληθωρισμός, η ανεργία, η γήρανση του πληθυσμού, οι εισροές πληθυσμιακών ομάδων, διαταράσσουν την κοινωνική ισορροπία και ολοένα καινούργιες κοινωνικές ανάγκες ζητούν ικανοποίηση και ο πολίτης απαιτεί κοινωνική προστασία.

Τελευταία στην Ελλάδα επιχειρείται η συρρίκνωση του Κράτους Πρόνοιας με το αιτιολογικό «δεν υπάρχουν πόροι». Έτσι αρχίζει μια μάχη του κράτους εναντίον του πολίτη-εργαζόμενου με άγνωστο νικητή.

Το σίγουρο όμως είναι ένα. Η επίδειξη ισχύος του κράτους, με περικοπές μισθών, απολύσεις, ανεργία, ακρίβεια, πληθωρισμό για υποτιθέμενη οικονομική ανόρθωση, αποδυναμώνει τον ανθρώπινο παράγοντα, του δημιουργεί περισσότερες και αυξανόμενες ανάγκες.

Τον καθιστά μη αποδοτικό και αναγκαστικά επιτιθέμενο.

Έτσι, η ανάγκη για κοινωνική προστασία από τη μεριά του κράτους γίνεται αδυναμία ικανοποίησης.

ΕΙΣΡΟΗ ΟΜΑΔΩΝ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Με την εισροή των πληθυσμιακών ομάδων (πρόσφυγες, παλινοστούντες) και τα συνεπόμενα αυτών προβλήματα Επικοινωνίας, Τροφής, Στέγης, Ένδυσης, Απασχόλησης, Νοσηλείας, που προστίθενται στα ήδη υπάρχοντα προβλήματα, δημιουργεί την ανάγκη της ικανοποίησης τους, που για να γίνει αυτό πρέπει να αυξηθούν οι διαθέσιμοι κοινωνικοί πόροι.

Αντ' αυτού, έχουμε ουσιαστική άρνηση του Κράτους.

Περικοπές δαπανών, αποδυνάμωση ή και έλλειψη υπηρεσιών διανομής κοινωνικής φροντίδας, απόλυση στελεχών. Απουσία σχεδιασμένης και συγκεκριμένης Κοινωνικής Πολιτικής, έλλειψη συντονισμού υπηρεσιών, έλλειψη ελέγχου και εκτίμησης προγραμμάτων. Μη ορθολογική στελέχωση υπηρεσιών με αποτέλεσμα την αδυναμία προσφοράς υπηρεσιών και την σπατάλη χρημάτων.

Χαρακτηριστικό το παράδειγμα της στελέχωσης των Διευθύνσεων Κοινωνικής Πρόνοιας στις Νομαρχίες, με 4 Διοικητικούς υπαλλήλους έναντι 1 Κοινωνικού Λειτουργού.

Έτσι το κόστος διανομής της συγκεκριμένης κοινωνικής φροντίδας - επιδοματική πολιτική π.χ. - είναι 10 προς 1.

Σε τούτο το σημείο, επανερχόμενοι στο φαινόμενο της εισροής - μετακίνησης πληθυσμού προς τη χώρα μας, πρέπει να επισημανθεί η ποικιλία εισόδου στη χώρα και η έλλειψη πολλών Κέντρων

Υποδοχής κατάλληλα στελεχωμένων που καθιστά αδύνατο πολλές φορές τον έλεγχο του πληθυσμού που μπαίνει στη χώρα.

Έτσι έχουμε δύο κατηγορίες πληθυσμιακών ομάδων:

- α) την ομάδα που έχει υποστεί έλεγχο, είναι νόμιμη και απολαμβάνει των όποιων υπηρεσιών διανομής κοινωνικής φροντίδας,
- β) την ομάδα που ανεξέλεγκτα έχει εισέλθει στη χώρα με τη βοήθεια επιτηδίων εμπόρων και προσπαθεί να ενσωματωθεί, να αφομοιωθεί στην κοινότητα.

Όσον αφορά την πρώτη κατηγορία, πρέπει να επισημανθεί η έλλειψη — όχι βέβαια εντελώς — υποδομής, σχεδιασμού, επιστημονικού προσωπικού ακόμα και νομοθεσίας.

Στοιχεία απαραίτητα για υγιή και σταδιακή ένταξη αυτών των ομάδων πληθυσμού στην κοινότητα.

Στη δεύτερη κατηγορία η κατάσταση είναι τραγική.

Η ομάδα αυτή του πληθυσμού είναι έρμαιο προς πάσα κατεύθυνση. Το Δουλεμπόριο και η Πορνεία είναι φαινόμενα συνήθη πλέον.

Επίσης, έχουμε αύξηση της εγκληματικότητας, δημιουργία γκέτο, φαινόμενα αλκοολισμού, χρήση ουσιών εξάρτησης.

Οι υπηρεσίες του Κράτους λειτουργούν πλέον σε επίπεδο ασυνόμευσης και καταστολής.

Η πρόληψη είναι φαίνεται λέξη που απουσιάζει από το λεξιλόγιο των υπευθύνων-ανευθύνων.

Αν θελήσουμε να σταθούμε στο φαινόμενο πληθυσμιακής εισροής και που αφορά την πρώτη κατηγορία, τη νόμιμη δηλ. ομάδα, θα πρέπει να το διαχωρίσουμε σε δύο φάσεις:

Την Α' φάση, την επείγουσα

Την Β' φάση, την αποκατάσταση-ένταξη

Κατά την Α' φάση (επείγουσα), όπου έχουμε την υποδοχή, πρέπει να δώσουμε και τις πρώτες κοινωνικές βοήθειες ή πρώτες βοήθειες κοινωνικής φροντίδας:

- ψυχολογική και συναισθηματική στήριξη
- προσωρινή στέγαση
- σίτιση
- προετοιμασία για την επόμενη φάση

Κατά την Β' φάση (αποκατάσταση-ένταξη):

- προετοιμασία για αποδοχή διεργασίας λύσεων
- εκπαίδευση

α. εκπαίδευση γλώσσας

β. εκπαίδευση πολιτιστική

γ. επαγγελματική εκπαίδευση

δ. νομική ενημέρωση σε οικογενειακό δίκαιο, εργατικό δίκαιο, δικαιώματα πολιτών

- επαγγελματική αποκατάσταση

- κοινωνική ένταξη

Η τελική επιτυχία των παραπάνω προϋποθέτει:

1. Στελεχωμένα κέντρα υποδομής με Κοινωνικούς Λειτουργούς.
2. Ανάπτυξη αποκεντρωμένων γραφείων Κοινωνικών Υπηρεσιών σε επίπεδο Τοπικής Αυτοδιοίκησης.
3. Αναστροφή της αναλογίας 4 Διοικητικοί Υπάλληλοι προς 1 Κοινωνικό Λειτουργό στις Διευθύνσεις Κοινωνικής Πρόνοιας των Νομαρχιών.
4. Ανάπτυξη προγραμμάτων για αφομοίωση των παλινοστούντων.
5. Στεγαστική πολιτική.
6. Πολιτική απασχόλησης.
7. Πολιτική ένταξης και συμμετοχικής διαδικασίας.
8. Απλούστευση διαδικασιών απόκτησης Ελληνικής υπηκοότητας.
9. Εκσυγχρονισμός της νομοθεσίας της κοινωνικής πρόνοιας και ίδρυση κεντρικού και συμμετοχικού συντονιστικού οργάνου για την αιτιολόγηση των προγραμμάτων σε επίπεδο Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας, όσον αφορά την ευθύνη και συνεργασία με τα υπόλοιπα Υπουργεία.
10. Επέκταση αρμοδιοτήτων της Διεύθυνσης Κοινωνικής Εργασίας του Υπουργείου Υγείας, Πρόνοιας και Κοιν. Ασφαλίσεων.
11. Διεύρυνση και περιφερειακή ανάπτυξη των προγραμμάτων Κοινωνικής Πρόνοιας.

→ Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

‘Αραγε σ’ όλα αυτά έχει συμμετοχή – μπορεί να ‘χει – ο Κοινωνικός Λειτουργός και η από αυτόν εκπροσωπούμενη επιστήμη της Κοινωνικής Εργασίας;

Η απάντηση ασφαλώς είναι καταφατική.

Έχει ρόλο και συμμετοχή ο Κοινωνικός Λειτουργός στην επισήμανση των αναγκών, στην έρευνα, στη διανομή της κοινωνικής φροντίδας, στη στελέχωση, στη διοίκηση, στον έλεγχο, στις νέες εξισορροπιστικές τάσεις, στους παράγοντες της Κοινωνικής Πολιτικής και του Κράτους Πρόνοιας.

Σ’ όλη την πορεία, η επιστήμη της Κοινωνικής Εργασίας είναι ικανή για: *στην πρόληψη και στην αντιμετώπιση*

- Πρόληψη
- Σχεδιασμό
- Διάγνωση
- Θεραπεία

Η άσκηση της Κοινωνικής Εργασίας, δια μέσου των Κοινωνικών Λειτουργών, βασίζεται σε δημοκρατικές αρχές όπως το επιβάλλει η δεοντολογία, που είναι ο σεβασμός της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, η διασφάλιση των ανθρώπινων δικαιωμάτων, το απόρρητο.

Αναπτύσσεται σε τομείς δραστηριότητας οι οποίοι αποβλέπουν στην πραγματοποίηση ενός ή και συνδυασμού των παρακάτω στόχων:

- πρόληψη και θεραπεία κοινωνικών προβλημάτων

βελτίωση του βιοτικού επιπέδου και της κοινωνικής λειτουργικότητας ατόμων και ομάδων, με την πραγμάτωση θεσμικών αλλαγών μέσα στην κοινότητα.

Αυτή η ενασχόληση του Κοινωνικού Λειτουργού γίνεται είτε αυτοδύναμα είτε σε συνεργασία με άλλους επιστήμονες και σαν αντικείμενα έχει:

- α) τη διενέργεια κοινωνικής μελέτης ή ψυχοκοινωνικής μελέτης — όπου κρίνεται απαραίτητη — του ατόμου, της ομάδας και της κοινότητας που χρειάζονται την παρέμβασή του,
- β) τη διαμόρφωση διάγνωσης, αυτόνομα ή και σε συνεργασία, για τα προβλήματα που εντοπίστηκαν,
- γ) εκπόνηση και εκτέλεση σχεδίου δράσης και ενεργειών για την αντιμετώπιση συγκεκριμένης κατάστασης.

Ακόμα, ο Κοινωνικός Λειτουργός έχει κατά την άσκηση του έργου του αρμοδιότητες όπως:

1. Επιστημονική και Διοικητική εποπτεία προγραμμάτων και υπηρεσιών υγειονομικού, κοινωνικοπρονοιακού όπως και ασφαλιστικού χαρακτήρα.
2. Συμμετοχής ή και Διοίκησης σε υπηρεσίες κοινωνικού σχεδιασμού.
3. Σε εκπαιδευτικούς τομείς.
4. Σε ερευνητικούς και λοιπούς εξειδικευμένους τομείς.

Σαφής, λοιπόν, ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού, όσο και συγκεκριμένη η ανάγκη χρησιμοποίησης της επιστήμης του για διεργασία επίλυσης των προβλημάτων-κοινωνικών αναγκών, μέσα στα πλαίσια της Κοινωνικής Πολιτικής.

Επιτακτική και αναγκαία, συμπερασματικά, η συμμετοχή του Κοινωνικού Λειτουργού στο σχεδιασμό των τομέων της Κοινωνικής Πολιτικής, ειδικά για πρόσφυγες και παλιννοστούντες.

Συμμετοχή, απαίτηση, κάνοντας ταυτόχρονα και την επισήμανση της άναρχης λειτουργίας, της υπολλειματικής ανάπτυξης, της ορθολογιστικής κατανομής και διάθεσης πόρων, της έλλειψης ελέγχου σχεδιασμού και συντονισμού, της έλλειψης εξειδικευμένων στελεχών.

Τέλος, η αναβάθμιση σπουδών στην Κοινωνική Εργασία και η ίδρυση Πανεπιστημιακής Σχολής Κοινωνικής Εργασίας θα δώσει στον Κοινωνικό Λειτουργό περισσότερα εφόδια για την ενασχόλησή του με τον ΑΝΘΡΩΠΟ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αρχείο Συνδέσμου Κοινωνικών Λειτουργών Ελλάδος.
2. "Κοινωνικές υπηρεσίες - προγράμματα", Γιάννης Κυριόπουλος, 1989.
3. "Νεοφιλελευθερισμός, Υγεία και Κοινωνική Εργασία", Κων/νος Κοσκινάς, 1988.
4. Π.Δ. 50, Φ.Ε.Κ. τ.Α' 23/26.1.89 "Επαγγελματικά δικαιώματα Κοινωνικών Λειτουργών".